

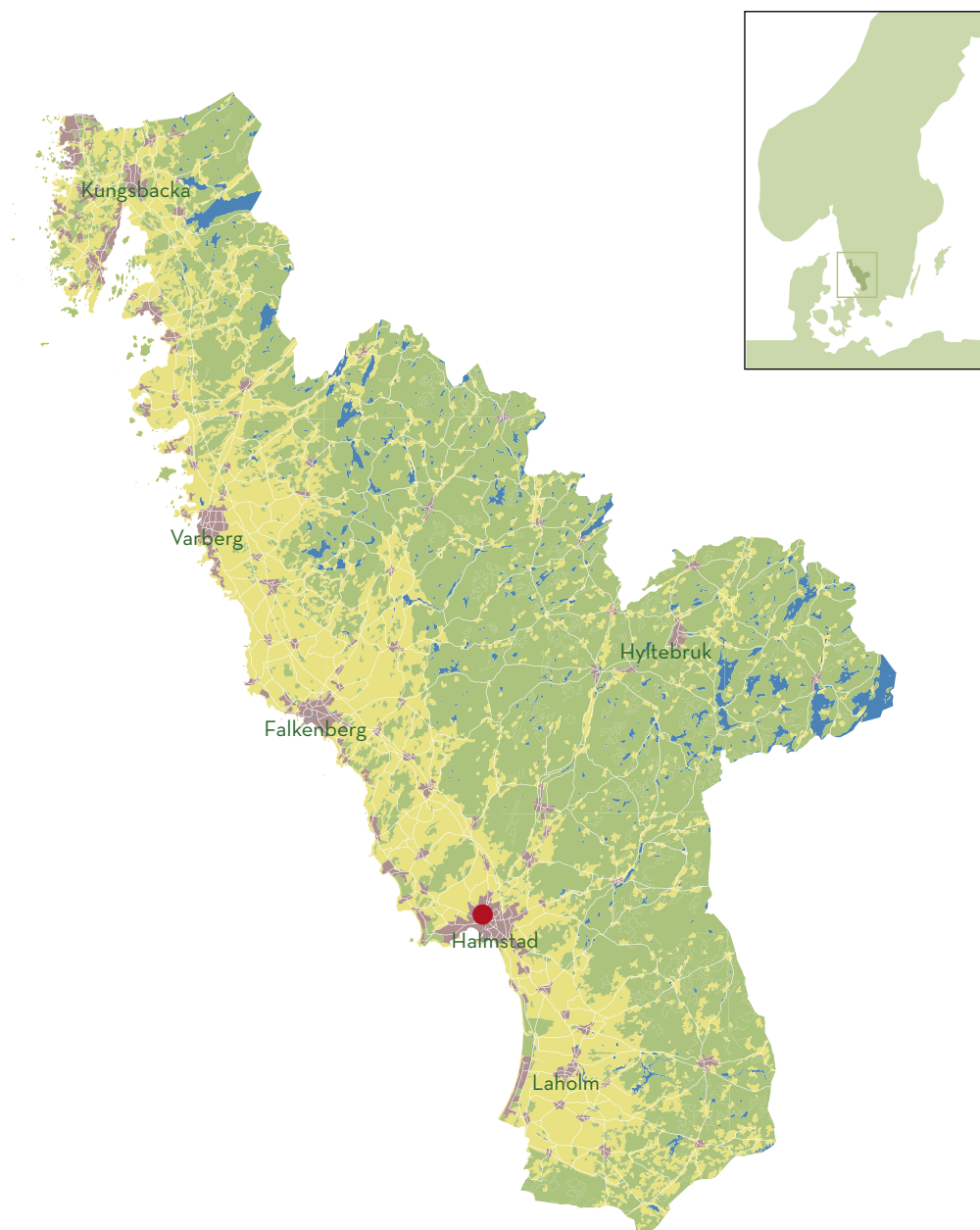
Sofie Renström

BUSSKUR STORA TORG

Halland, Halmstad kommun, Halmstad stad, Halmstad 5:2, RAÄ 44:1

RAPPORT KULTURMILJÖ HALLAND 2021:16

Stiftelsen Hallands Länsmuseer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2021

Arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning 2020

Bild framsida: Översiktsfoto av väntutrymmets schaktningsområde. Foto: Sofie Renström. (Fotonr. 2021-2-5).

Grafisk form och layout: Anders Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/O2316.

INNEHÅLL

Bakgrund 5

Topografi och tidigare arkeologiska insatser 5

Frågeställning 7

Metod 7

Resultat 7

Dagvattenränna 7

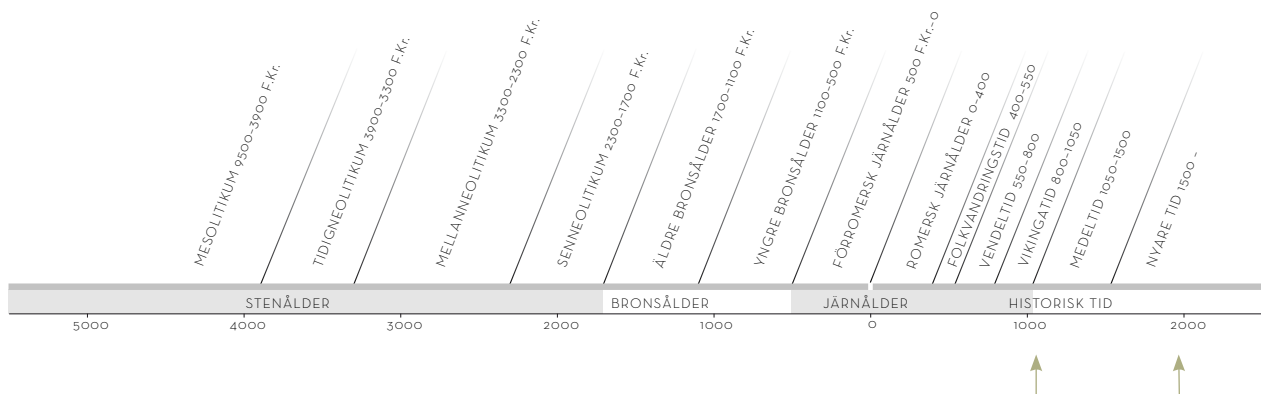
Schakt för väntutrymme 7

Stratigrafi 8

Tolkning 8

Referenser 8

Rapporter från Kulturmiljö Halland 2020/21 10

Figur 1. Karta över centrala Halmstad med undersökningsområdet markerat i rött. Skala 1:1500

SAMMANFATTNING

Under anläggningsarbetet av ett väntrum på Brogatan vid Stora Torg för lokaltrafikresenärer grävdes en ränna för dagvattenavledning samt ett schakt inför byggnation av en busstur. Under den arkeologiska övervakningen av dessa ytor framkom enbart recenta utfyllnadsmassor, utom i områdets sydvästra del. Där utvidgades schaktet något för ett elledningsarbete, och i samband med detta gick arbetet till strax över en meters djup. Detta ledde till att arkeologiska kulturlager påträffades 0,9 meter under dagens marknivå. Den öppnade ytan med berörd arkeologi var dock mycket begränsad (0,3 x 0,4 meter) och så belägen att det var svårt att bedöma dess karaktär. Lagren påträffades dock på liknande djup, och har liknande innehåll, som tidigare undersökta medeltida stadslager i området, och tyder på att arkeologiska lämningar finns bevarade på platsen under de recenta utfyllnadslagren.

BAKGRUND

Halmstads kommun, Teknik och Fritidsförvaltningen, anlade ett väntutrymme för lokaltrafikresenärer, med tillhörande dagvattenavrinning på norra sidan av Brogatan vid Stora Torg. Då arbetet innebar urschaktning med påverkan på RAÄ Halmstad 44:1 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning av Kulturmiljö Halland. Arbetet genomfördes dagtid under goda väderförhållanden.

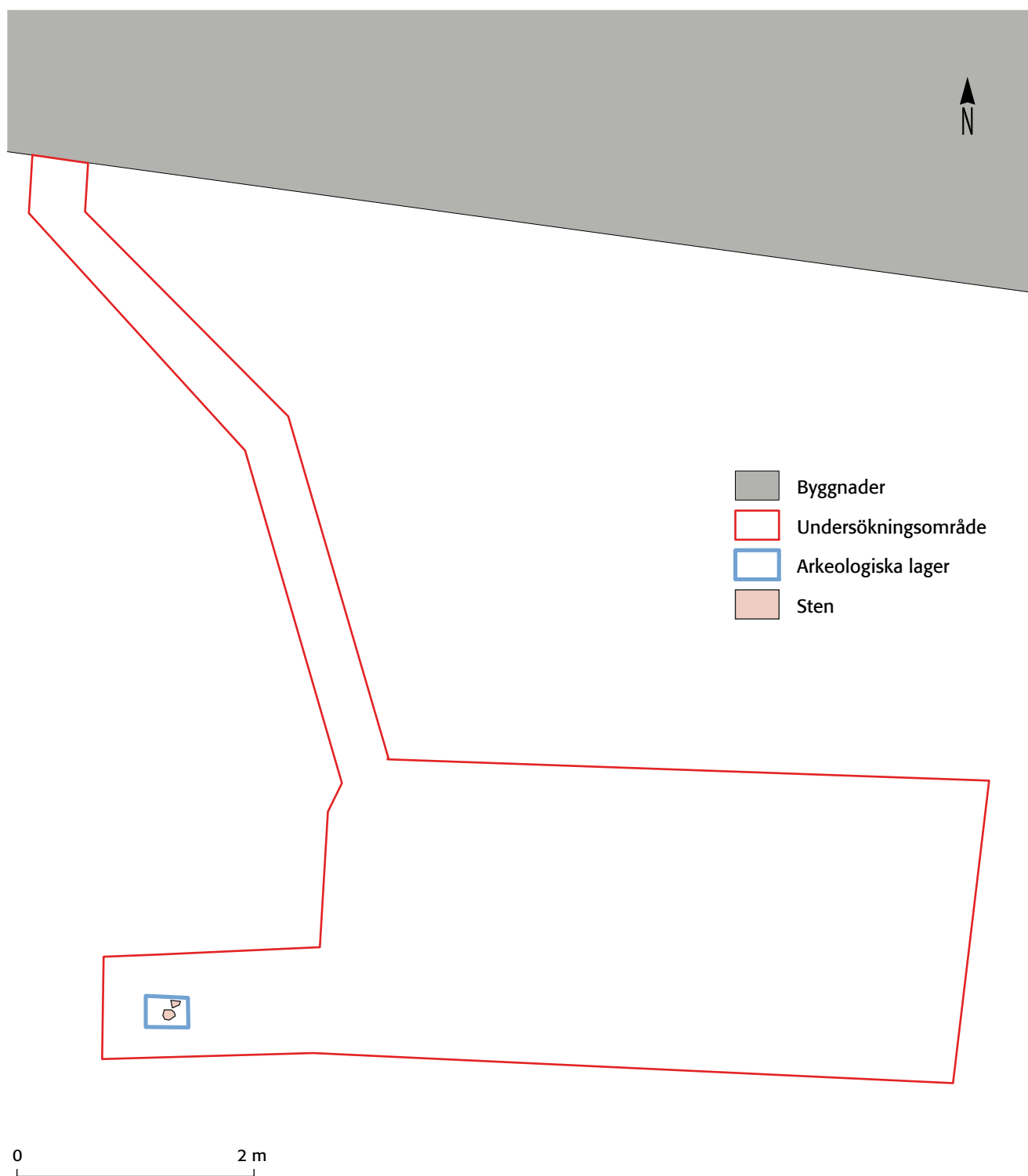
TOPOGRAFI OCH TIDIGARE ARKEOLOGISKA INSATSER

Undersökningsområdet var beläget centralt i den medeltida staden Halmstad, i ett område med tidig och tät stadsbebyggelse. Området kring undersökningen är till stor del bortschaktat eller stört, men har även genomgått flera arkeologiska insatser.

Stora Torg genomgick under 1960-talet en omfattande urschaktning vid anläggandet av Torggaraget, varvid arkeologisk kontroll var minimal, men påvisade stadsbebyggelse i form av bland annat gatulämningar, husgrunder och brunnar (Lundborg 1966).

1987 genomfördes en schaktningsövervakning i Brogatan och Nygatan av Kulturmiljö Halland vid anläggning av fjärrvärme. I Brogatan påträffades kulturlager på 0,67 meters djup till 1,5 meters djup (Bjuggner 1988).

2011 genomfördes undersökningar av omfattande delar av Brogatan, Klammerdammsgatan och Storgatan av Kulturmiljö Halland i samarbete med Kulturen i Lund, Riksantikvarieämbetet (numera Arkeologerna) samt Västarvet. Undersökningen föranleddes av planerad dragning av fjärrkyla genom centrala Halmstad och berörde stadslämningar från det medeltida Halmstad. Dessa härrörde huvudsakligen från mellan 1320-talet, då Halmstad flyttades till sin nuvarande plats, och till och med stadsbranden år 1619. I Brogatan var de arkeologiska lämningarna 1,5 meter tjocka och påträffades under dagens gatas bärlager. De var till stora delar störda av recenta nedgrävningar, speciellt i schaktets norra halva. I Schaktets östligaste del, det vill säga delen närmast gällande schaktningsövervakning, hittades flera generationers gatulämningar från det medeltida Halmstad. Detta har tolkats som del av en nord-sydlig huvudgata med grund i Halmstads äldsta

Figur 2. Undersökningsområdet med arkeologiska lager markerade. Skala 1:50.

bebyggelsefas, det vill säga under 1320-talet (Öbrink (red.) 2013).

En schaktningsövervakning vid planteringen av ett träd, strax väster om gällande schaktningsområde genomfördes 2017. Vid denna påträffades arkeologiska lager 4,29 meter över havet (toppmått), och bestod av utjämningslager, ett ugsfundament och konstruktionslager. Lämningarna tolkas som senmedeltida stadsbebyggelse med möjlig hantverkspåverkan på grund av det rika slagginnehållet (Håkansson 2017).

FRÅGESTÄLLNING

Enligt länsstyrelsens direktiv var syftet med den arkeologiska undersökningen att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera och beskriva berörd del av fornlämningen.

METOD

Schaktet för dagvattenavledningen ritades för hand i plan, skala 1:20, då närheten till husväggen förhindrade GPS-mottagning. Ritningen har sedan rektifierats och vektoriserats digitalt i GIS-miljö. Schaktet fotograferades även digitalt.

Schaktet för väntutrymmet var belägen längre ut från stående bebyggelse och dokumenterades därför digitalt med GPS. De arkeologiska lager som påträffades handgrävdes och mättes in med GPS, samt fotograferades digitalt.

RESULTAT

Dagvattenränna

Under anläggningsarbetet grävdes en cirka 6 meter lång ränna för dagvattenavledning med ett djup av cirka 0,4 meter. Schaktet innehöll enbart recenta fyllnadslager, och inga arkeologiska lager eller fynd fanns att dokumentera. Schaktet var 0,4 meter djupt, räknat från direkt under dagens stenbeläggning. Rännan anslöt till nedan beskrivna schakt för väntutrymmet.

Schakt för väntutrymme

Schaktet för anläggningen av väntutrymmet grävdes till 0,42 meters djup, räknat från direkt under dagens stenläggning. Schaktets botten var här 4,495 meter över havet. Inom schaktets södra del behövde man dock gräva något djupare för att göra plats för elledningar.

Figur 3. Schaktets utvidgning i sydväst, med arkeologiska lager synliga i botten, framför lyktstolpen.
Foto: Sofie Renström. (Fotonr. 2021-2-6).

Här var schaktets botten 4,368 meter över havet, det vill säga ungefär 13 cm djupare än i norr. Inom denna yta framkom inga kulturlager, och även detta schakt berörde enbart recenta utfyllnadsmassor.

En utvidgning av schaktet i sydväst behövde dock utföras för vidare elledningsarbete, och i samband med detta gick arbetet till cirka en meters djup för att nå botten på plinten för en intilliggande lyktstolpe. I denna utvidgning påträffades kulturlager på 0,9 meter under dagens marknivå. Den öppnade, djupare ytan med berörda kulturlager var dock mycket begränsad (0,3 x 0,4 m²), och arbetet berörde 19 centimeters djup av arkeologiska lager. Arkeologin påträffades i dess topp på 4,247 meter över havet. Botten för detta anläggningsarbets schakt genom kulturlagren var 4,058 meter över havet. De arkeologiska lagren genomgrävdes inte till botten, och hur djupa de är utöver de undersökta 19 cm kunde inte avgöras vid denna undersökning.

Runt den berörda lyktstolpen var kulturlagren genomschaktade sedan tidigare, och anläggningsarbete kring plinten kunde fortgå utan att beröra mer arkeologiska lämningar.

Stratigrafi

Det översta lagret (toppmått 4,247 m ö h) under recenta utfyllnadsmassor bestod av svart, kolblandad silt innehållande träflis. Möjligen är detta ett brandlager, eller ett utfyllnadslager bestående av brandpåverkade massor. Detta var cirka 15 cm tjockt.

Under detta kom ett lager av grå silt innehållande sparsamma mängder rött tegelkross. Detta var ungefär 4 centimeter djupt, och vilade på ett lager av grå-orange silt med markant större mängd rött tegelkross än ovanliggande lager, sparsamma kalkfläckar, och innehöll även träflis. Detta tolkas som utfyllnadsmaterial. I toppen av detta lager påträffades även två stenar (0,07 x 0,08 och 0,08 x 0,10 meter), men huruvida dessa utgjorde delar i utfyllnadsmassorna eller delar av en konstruktion var omöjligt att säga utifrån den begränsade yta som undersöktes.

Som allra djupast gick det bevakade schaktningsarbetet till en nivå av 3,928 meter över havet, men detta var intill lyktstolpens plint och berörde alltså inte arkeologiska lämningar.

Undersökningen gav inga föremålsfynd, och inga prover samlades in.

TOLKNING

En mycket begränsade mängd av bevarade arkeologiska lager berördes av denna undersökning. Den lilla undersökningsytan gjorde lämningarna svårbedömda. Lagrens närvaro tyder ändock på att arkeologiska stadslager finns bevarade inom undersökningsområdet, detta på ett ungefärligt djup av 0,9 meter under dagens marknivå. Detta är koncist med resultaten av tidigare schaktningsövervakningar i närområdet.

REFERENSER

- Bjuggner, Lena. 1988. *Brogatan – Nygatan: Arkeologisk schaktningsövervakning 1987*. Halland, Halmstad, Brogatan – Nygatan, RAÄ 44. Hallands Länsmuseum, Landsantikvarien. Halmstad.
- Håkansson, Anders. 2017. *Korsningen Nygatan och Brogatan. Halland, Halmstad stad och kommun, Halmstad 5:2, RAÄ Halmstad 44:1*. Hallands Länsmuseum, Kulturmiljö Halland, Halmstad.
- Lundborg, Lennart. 1966. *Kv. Klingberget, Stora Torg, Halmstad*. Halland, Halmstad stad och kommun, Kvarteret Klingberget och Stora Torg, RAÄ 44:1. Arkivrapport, Hallands Länsmuseum, Halmstad.
- Öbrink, Mattias (red.). 2013. *Livet vid Storgatan under fyra sekler: Lämningar från tiden innan Halmstad till tiden efter stadsbranden. Arkeologisk rapport från Hallands länsmuseum. 2013:1*. Halland, Halmstads kommun, RAÄ Halmstad 44:1. Hallands Länsmuseum, Kulturmiljö Halland, Halmstad.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-8187-2018
Kulturmiljö Hallands dnr:	2019-18
Uppdragsgivare:	Halmstads kommun, Teknik och Fritidsförvaltningen
Utförandetid:	2020-04-21-2020-04-24
Personal:	Sofie Renström (projektledare)
Fastighet:	Halmstad 5:2
RAÄ nummer:	Halmstad 44:1
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Undersökt yta:	18,1 m ²
Dokumentation:	Allt arkivmaterial förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv, Halmstad. Ritning har HMAK nr 4527. Fotonummer 2021-2:1 - 2021-2:9
Fynd:	Inga fynd
Datering:	Medeltid – Nyare tid

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2020/21

2020:21	GC-väg mellan Vinberg och Bergagård. Arkeologisk utredning.	2020:65	Hunnestad 5:24 och 5:13. Arkeologisk utredning
2020:22	VA-ledning Eftra kyrkby-Långasand. Arkeologisk förundersökning och slutundersökning.	2020:66	Svenstorps mejeri. Renovering av fönster, etapp 2.
2020:23	Knobesholms tunnbinderi.	2020:67	Vinbergs prästgård, renovering av fasad
2020:24	Övraby - Det äldsta Halmstad. Ett medeltidsarkeologiskt forskningsprojekt.	2020:68	Nya fornlämningar på Galgberget, Halmstad stad, Arkeologisk utredning
2020:25	Hyltebruks kyrka, Utvändig renovering	2020:69	Österskans, Halmstad. Arkeologisk förundersökning
2020:26	Tönnersjö kyrka, Renovering av fönster	2020:70	Nösslinge kyrka, klimatanpassing
2020:27	Nybyggnation hästgård Risarp Harplinge. Arkeologisk utredning.	2020:71	Nösslinge kyrka, borttagande av bänk
2020:28	Förundersökning i avgränsande syfte Skrea 110, Arkeologisk förundersökning.	2020:72	Lugnarhögen inför renovering, Hasslöv socken, Arkeologisk undersökning
2020:29	Boplat- och hårdområden. Trönningenäs, Lindbergs socken. Arkeologisk förundersökning av L2018:392, L2018:820, L2018:821, L2018:822.	2020:73	Bårarps stenbrott, Steninge och Rävinge. Arkeologisk fältinventering
2020:30	Kyrkogårdarnas historia, vård och underhåll, bilaga till kulturhistoriska inventeringar i Falkenbergs pastorat	2020:74	Knäreds kyrka, ommålning av utvändiga snickerier
2020:31	Inventering inför planerad deponi. Varbergs kn, Veddige sn. Arkeologisk inventering	2020:75	Vippentorpet, omläggning av halmtak
2020:32	Jutanområdet, Antikvarisk förundersökning	2020:76	Frillesås-Rya 4:17, Frillesås socken, Arkeologisk utredning
2020:33	Planområde Himle och Fun City, Spannarps socken, Arkeologisk utredning	2020:77	Slätteryds byskola, takrenovering m m.
2020:34	Utredning inför GC-väg utmed väg 613 mellan kustvägen och Harplinge samhälle. Harplinge socken, Arkeologisk utredning.	2020:78	Centralstationen i Halmstad, färgundersökning
2020:35	Söndrums församlingssgård, antikvarisk förundersökning	2020:79	Lindbergs kyrka, exteriör och interiör restaurering
2020:36	Efterunders. och återställning av plundringssrop intill Krokstenen, Örelid. Laholm, Tjärby sn, Arkeologisk efterundersökning.	2020:80	Lindbergs kyrka, bemålat bråttak
2020:37	Skottorps slott. Restaurering	2020:81	Färjeterminalen i Varbergs hamn
2020:38	Kristineheds manbyggnad. Kulturhistorisk utredning	2020:82	Abilds kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:39	Laholm RAÅ 142, Laholms stad, Lagaholm 4:1, RAÅ 19:1, RAÅ 142:1, Arkeologisk schaktningsövervakning	2020:83	Asige kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:40	Krutkällargången, Halmstad kommun och stad, Bastionen Norre Katt, RAÅ 33:1, Arkeologisk schaktningsövervakning	2020:84	Efra kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:41	Kv Jungfrun, Oxen och Hästtorget, Laholm. Förslag till planbestämmelser.	2020:85	Årstads kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:42	Spannarp Östra, Spannarps socken, Arkeologisk utredning	2020:86	VA Tönnersjö-Perstorp. Arkeologisk utredning. Steg 1.
2020:43	Fem provborrhål inom Österskans. Halmstad kommun, Österskans 1 och Halmstad 6:31. Arkeologisk kontroll.	2020:87	Susegården, miljökonsekvensbeskrivning kulturmiljö
2020:44	Arkeologisk utredning inom Tofta 2:2. Varbergs kommun.	2020:88	Radiobygn Grimeton, antikvarisk utredning
2020:45	Apelviksgården, omläggning av stråtak. Antikvarisk medv.	2020:89	Slottsmöllan, inför ny detaljplan. Byggnadsantikvarisk utredning
2020:46	Professorn 7, Hotell Gästis i Varberg, Antikvarisk förundersökning	2020:90	Skrea 8:5, Lyckan. Arkeologisk utredning
2020:47	Folkvandringstid, Vendeltid & Vikingatid, Kvibille 21:1, Arkeologisk förundersökning	2020:91	Boplat Slöinge 102:1/L1997:5212. Arkeologisk schaktningskontroll.
2020:48	Boplatlämningar i Hasslöv, Hallands län, Laholms kommun, Hasslövs socken, Arkeologisk utredning	2020:92	Strandhotellet och Hallandsgården inför ny detaljplan
2020:49	Gravar och boplatser invid Kistinge deponi, Eldsberga socken, Arkeologisk utredning	2020:93	Gödestads kyrka, exteriör renovering
2020:50	Villa Örnvik, Eketånga 2:71, Halmstad, Antikvarisk förundersökning.	2020:94	Drängsereds kyrka, utvändig renovering
2020:51	Kvarnadalens i Sällstorp, Vård- och underhållspan	2020:95	Hasslövs kyrka, ommålning av fönster och portar
2020:52	Landa kyrka, mögelsanering	2020:96	Vindbryggan 3, utredning inför ny detaljplan
2020:53	Societetshuset i Varberg, antikvarisk konsekvensutredning	2021:1	Tjärby grustäkt, Arkeologisk utredning
2020:54	Långanskogen, vård- och underhållspan	2021:2	Båtsmans, del av Lahall 2:13, flytt av byggnad
2020:55	Göingegårdens smedja, Antikvarisk förundersökning	2021:3	Skummeslövs kyrka, utvändig renovering
2020:56	Falkenbergs stadshus, ändring av ventilation	2021:4	Sankta Gertruds kapell, utvändig renovering
2020:57	Ny spillvattenledning i Skrea. Arkeologisk utredning	2021:5	Broktorp 4, Antikvarisk förundersökning
2020:58	Lugnarhögen, renovering av gravhög och stuga	2021:6	Brovaktan 4, Antikvarisk förundersökning
2020:59	Boplatlämningar inom Altona 2:1 och 4:34. Arkeologisk utredning	2021:7	Landeryds godsmagasin -renovering av tak och syll
2020:60	Odlingen, Tönnersjö 4:2, Dokumentation inför rivning	2021:8	Brons- och järnålder vid Holms kyrka, Holm 2:3, Arkeologisk undersökning
2020:61	Excellensen 2, Fasad- och markförändring	2021:9	Hotell Mårtensson, Gillestugan 1, Skyltning mm. Antikvarisk förundersökning
2020:62	Arkeologisk utredning av Boberg 8:27	2021:10	Bocken 18 och Bocken 20. Förslag till planbestämmelser för kulturvården.
2020:63	Arkeologisk utredning av fastigh. Mellby 5:44 i Södra Mellby, Laholms kommun	2021:11	Kemisten 5, Antikvariskt utlåtande.
2020:64	Landeryds godsmagasin, underlag inför renovering	2021:12	Rånebo hembygdsgård. Vård- och underhållspan
		2021:13	Befästningsrester i Norre Katts park. Arkeologisk schaktningsövervakning.
		2021:14	Öringe fiber, Getinge sn, fast. Öringe 1:5, Arkeologisk schaktningsövervakning.
		2021:15	Hotell Mårtensson, Takkupor, rev förslag. Konsekvensbeskrivning
		2021:16	Busstur Stora Torg, Arkeologisk schaktningsövervakning.

KULTURMILJÖ
HALLAND

POSTADRESS: TOLLSGATAN 7 | 302 32 HALMSTAD | TEL: 035-19 26 00

E-POST: KANSLI@KULTURMILJOHALLAND.SE | HEMSIDA: WWW.KULTURMILJOHALLAND.SE